

⁸ Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: Монографія. – Х.: Вид-во: ФІНН, 2008. – 424 с.

⁹ Див.: Василенко М. Д. Адміністративно-правовий аналіз розвитку інноваційних процесів в державі: технопарки та технополіси // Актуальні проблеми політики. Зб. наук. праць. – Одеса: Фенікс. – 2007. – Вип. 31. – С. 167-174; Василенко М. Д. Реалізація інноваційного законодавства: деякі українські реалії в контексті створення ефективної правової бази // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2008. – Вип. 435. – С. 66-70; Василенко М. Д. Герменевтичний підхід до інноваційної діяльності: технологічні парки // Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць. – Одеса: Юридична література. – 2009. – Вип. 50. – С. 218-224.

¹⁰ Василенко М. Д. Інноваційна культура в контексті господарського права // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2008. – Вип. 474. – С. 79-65.

¹¹ Див., наприклад: Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» від 27 черв. 2007 р. № 1244-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 46. – Ст. 525; Постанова Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»» від 17 лют. 2009 р. № 965-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 30. – Ст. 439.

¹² Парламентські слухання «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» // Інтелектуальна власність. – 2009. – № 7. – С. 4-8.

Резюме

У статті досліджується господарський правопорядок в інноваційній сфері, де в останні роки в Україні спостерігалися порушення встановленого правового порядку з боку влади в напрямі його погіршення. Взаємозв'язок суспільно-господарських підстав правопорядку та інноваційних процесів має багатовимірний і багатогранний характер. Показано, як ігнорування господарського правопорядку призвело до занепаду, майже практичного знищення інноваційної сфери в Україні. Сьогодні існує жорстка потреба в її відновленні. Занепад інноваційної складової завжди негативно відображається на господарському правопорядку. При цьому покращення інноваційної діяльності корелює з оновленням господарського законодавства.

Ключові слова: правовий господарський порядок, інноваційна сфера, занепад, законодавство, ігнорування.

Резюме

В статье исследуется хозяйственный правопорядок в инновационной сфере, в которой в последние годы в Украине наблюдались нарушения установленного порядка со стороны власти в направлении его ухудшения. Взаимосвязь общественно-хозяйственной основы правопорядка и инновационных процессов имеет многомерный и многогранный характер. Показано, как игнорирование хозяйственного правопорядка ведет к деградации, почти практическому уничтожению инновационной сферы в Украине. Сегодня существует жесткая потребность в ее возобновлении. Упадок инновационной составляющей всегда негативно отражается на хозяйственном правопорядке. При этом улучшение инновационной деятельности должно коррелировать с обновлением хозяйственного законодательства.

Ключевые слова: правовой хозяйственный порядок, инновационная сфера, упадок, законодательство, игнорирование.

Summary

In the article the economic legal order at the innovative field was studied. There were offences of the set legal order from the Power toward his worsening in Ukraine for the last years. Interrelation of public and economic basic of the legal order and the innovative processes has multidimensional and many-sided character. It was shown, as ignoring of economic legal order lead to degradation, it almost was able to destroy of the innovative sphere in Ukraine. Today there is a hard necessity in its renewal. The decay of innovative part is always represented on an economic legal order toward his worsening negatively. Thus the improvement of innovative activity has to correlate with the update of economic legislation.

Key words: legal economic order, an innovative field, decay, law, ignoring.

Отримано 27.02.2010

А. П. ЧЕРНЕГА

Андрій Петрович Чернега, кандидат юридичних наук, завідувач юридичної клініки «Фенікс» Київського університету права НАН України

ДО ПОНЯТТЯ ДОГОВОРУ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Договір – це найбільш стала у часі правова форма, історія якої нараховує тисячоліття. Можливість застосування договорів протягом такого тривалого часу зумовлена гнучкою правовою формою, в яку можуть втілюватися різні за характером суспільні відносини¹. Він вважається універсальним регулятором досить різноманітних суспільних відносин, зміст, характер і тенденції розвитку яких постійно зазнають змін. З часом, поширювався склад суб'єктів, учасників договору, поряд з фізичними особами, у договірних відноси-

нах, почали брати участь господарські утворення (організації). Все це призвело до появи у юридичній літературі поняття «господарського договору».

Дискусії про сутність, загальні характеристики господарського договору, були предметом дослідження ще за радянських часів, особливо гостро вони піднімалися у другій половині ХХ ст. Так, ключова роль договору для господарського права підкреслювалася у працях: М. І. Брагинського, А. Г. Бикова, В. Г. Вердинова, З. М. Земингофа, Ж. В. А. акенова, О. С. Іюффе, А. Ю. Кабалкіна, Н. І. Клейна, В. В. Луця, В. К. Мамутова, В. Н. Можейко, І. Б. Новицького, Н. І. Овчинникова, Б. В. Покровського, М. К. Сулейменова, та інших учених². Проте, поза увагою залишалися такі важливі питання як зміст і форма, особливості предмета та істотні умови господарського договору.

Роль договору, як основного засобу реалізації підприємницької та господарської діяльності, набула нового значення внаслідок розвитку ринкової економіки. Зміни відбулися у нормативному регулюванні господарських відносин, поява великої кількості нормативно-правових актів, які визначали основні положення тих чи інших видів господарських договорів, вплинули на їх порядок укладання і виконання, істотні умови та межі відповідальності за порушення господарських зобов'язань. Отже, відбулося виокремлення правових норм, що регулюють господарські відносини, які виникають у процесі організації та здійсненні господарської діяльності.

На сучасному етапі розвитку господарського права, як самостійної галузі права, приділяється не менш значна увага правовому регулюванню договірних відносин у сфері господарювання, зокрема зовнішньоекономічної діяльності та регулюванню фондового ринку і цінних паперів, господарських відносин у сфері надання послуг (перевезення), інвестиційної та інноваційної діяльності. Вченими піднімаються такі важливі питання, як свобода та межі господарської діяльності; істотні умови господарських договорів, проблеми визначення кола учасників підприємницьких (комерційних) та господарських договірних відносин та інші. Означені проблеми досліджують Ю. Є. Атаманова, О. А. Беляневич, А. Г. Бобкова, С. М. Бервено, І. В. Булгакова, О. М. Вінник, О. П. Віхров, О. В. Дзера, В. П. Жушман, Г. Л. Знаменський, І. І. Килимник, О. В. Клепікова, О. В. Кологойда, Ю. М. Крупка, В. В. Луць, А. В. Луць, В. С. Мілаш, В. В. Поєдинок, В. В. Сергієнко, Є. Д. Стрельцова, О. В. Старцев, А. В. Чучковська, В. С. Щербина та ін³.

У науковій юридичній літературі сформульоване доктринальне визначення господарського договору, проте нормативне закріплення цієї категорії досі відсутнє. Вперше поняття господарського договору згадувалося у Господарському процесуальному кодексі України і тільки у 2003 р. із кодифікацією господарського законодавства був розтлумачений зміст господарського договору, тобто умови договору, визначені у ст. 180 Господарського кодексу України (ГК). Прийняття у 2003 р. ГК України стало не « науковою примхою », а об'єктивною потребою. Прийняттям цього нормативно-правового акта було закладено фундамент для здійснення господарсько-правового регулювання господарських відносин на новому системному рівні⁴.

Господарський закон отримав позитивну оцінку за межами України, проте деякі представники сучасної цивілістичної науки наполягають на необхідності його декодифікації. С. Овренчук наголошує на необхідності скасування ГК України, а подальший розвиток профільного законодавства вбачає у складі норм Цивільного кодексу України (ЦК) та розробленні спеціалізованих господарських законів⁵. З такою позицією важко погодитись. З цього приводу влучно висловлює заперечення суддя-практик, голова Вищого господарського суду України (ВГСУ) С. Демченко. Він стверджує, що « особливістю господарської діяльності є нерозривне поєднання в ній майнового елементу з організаційним, що зумовлює певну відмінність господарських відносин від цивільних. Якщо цивільні правовідносини ґрунтуються на широкій диспозитивності регулювання, рівності сторін, то для господарських – є необхідним збереження балансу приватних інтересів та потреб суспільства. Потреба в державному регулюванні викликана необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції в підприємстві, захисту прав споживачів, тощо. Зміст господарських відносин характеризується засадами як рівності, так і підпорядкування, а їх форма включає як договір, так і нормування»⁶.

Крім того, необхідно відзначити, що Кабінет Міністрів України підготував проект закону України « Про основні засади господарської діяльності », зареєстрований від 19 серпня 2008 р. за № 3060⁷. Як вказується у висновку, законопроектом пропонується визначити правові та організаційні засади господарської діяльності з одночасним визначенням ГК України таким, що втратив чинність через практичну неможливість узгодження його положень з ЦК України, що призвело до виникнення численних правових колізій та розбалансування законодавства.

Така пропозиція Уряду вдосконалити (по суті позбавитися ГК) чинне господарське законодавство, викликала велике обурення у юридичній еліті, фахівців з цивільного та господарського права, юристів-практиків України. Переважна більшість не погоджується із скасуванням Господарського кодексу.

Підготовлений проект свідчить про наміри уряду здійснити декодифікацію та дестабілізацію господарського законодавства, – коментує ситуацію голова ВГСУ С. Демченко. Адже пропонується замінити ГК України не адекватним йому за обсягом та змістом законом, що містить здебільшого норми-декларації, які не зможуть забезпечити системну правову регуляцію господарських відносин⁸. Такої ж думки доктор економічних наук С. Бочанов та заслужений діяч науки і техніки Г. Знаменський. Останній у своїй публікації зазначає, що « Кабмін та Мін'юст знайшли дуже « оригінальний » засіб уникнути відповідальності за багаторічну бездіяльність у питанні приведення масиву господарського законодавства до вимог ГК згідно з п. 3 розділу ІХ « Прикінцеві положення » ГК – просто ліквідувати ГК! Невже так важко було чиновництву зро-

зуміти, що сам по собі ГК не в змозі гармонізувати свої норми із нормами чисельних спеціальних законодавчих актів у сфері господарювання. Це повинно було стати результатом постійної та кропіткої роботи тих державних органів, які призначені забезпечувати реалізацію законодавства. Завдяки ГК утверджено порядок в економіці та переконано європейські і світові інституції в тому, що Україна тепер визначається країною з ринковою економікою та набула членство СОТ»⁹.

Отже, у разі втрати вимученого часом і удосконаленого роками професійними фахівцями вченими і юристами-практиками, кодифікованого закону у сфері господарських відносин, ми можемо позбутися не тільки надії отримати чітке, змістовне і об'єктивне поняття «господарського договору», а й взагалі позбутися його, а в наслідок отримати розпорошення господарсько-правових норм, як у договірній сфері, так і в інших, збільшення вже й так надмірної множинності актів, що не дає змогу здійснювати нормальну зважену економічну політику, а суб'єктам господарювання – працювати в умовах надійності і стабільності.

Наукові дебати навколо співвідношення Господарського та Цивільного кодексів, щодо розподілу сфери регульованого впливу між ними, актуалізували проблему визначення правової природи договору, який опосередковує відносини у сфері здійснення підприємницької діяльності.

Одні вчені намагаються довести загально-цивільну природу господарського, підприємницького (комерційного) договорів, інші намагаються обґрунтувати їх самостійне значення, підкреслюючи низку характерних правових особливостей, що зумовлюються економічним розвитком.

З цього приводу В. Мілаш зазначає, що «упродовж тривалого часу договір розглядався як інститут цивільного права, а питання про створення загального вчення про договір не порушувалося взагалі або викликало негативне ставлення. Однак сьогодні у більшості науковців не має сумніву, що договір є міжгалузевим досить гнучким правовим засобом, за допомогою якого задовольняються різного роду суспільні потреби. На сучасному етапі, низка галузей, підгалузей права (цивільне, сімейне, трудове, господарське, адміністративне, міжнародне тощо) містять у своєму правовому інструментарії означений правовий засіб»¹⁰.

На даному етапі розвитку господарської доктрини не існує єдиної думки щодо теорії договору, яка найбільшою мірою відповідає сутності та значенню такого інституту у господарському праві. О. Беляневич пропонує розглядати господарський договір як засноване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язання між суб'єктами господарювання, суб'єктами організаційно-господарських повноважень, не господарюючими суб'єктами – юридичними особами, змістом якого є взаємні права та обов'язки в галузі господарської діяльності¹¹.

Будь-який договір укладається не заради встановлення договірних зобов'язань, а для отримання правових та економічних результатів, сама ж господарська договірна діяльність здійснюється поетапно. Деякі сучасні іноземні законодавства вже визнали, що на підставі договору, окрім зобов'язальних, виникають й речові (абсолютні) правовідносини. Найбільш виразно це можна простежити на прикладі країн з консенсуальною системою переходу права власності, де вважається, що право власності на рухомі речі виникає у набувача безпосередньо в силу укладеного договору, без будь-яких додаткових підстав (зокрема, передачі речі)¹².

Господарський договір є збірним (узагальнюючим) поняттям, до якого відносяться різні договірні типи (купівлі-продажу, поставки, перевезення, оренди, підряду на капітальне будівництво, у сфері здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності). Характерною особливістю господарських договорів є предмет господарсько-правового регулювання відносин, що виникають у сфері організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами й іншими учасниками господарювання. За допомогою договору здійснюється обмін товарів (результатів господарської діяльності) на грошовий чи інший еквівалент; формується майнова основа господарювання; створюється господарська інфраструктура, оформлюються організаційні зв'язки між учасниками відносин у сфері господарювання; здійснюється управління у сфері господарювання. Проте кінцевим етапом здійснення будь-якої господарської діяльності є реалізація її результатів, що набувають товарної форми. Тому значна частина господарських договорів спрямовується на нормування комерційних товарообмінних операцій, які проводяться в межах виробничого ринку. Загальні засади цивільного законодавства спрямовані на задоволення потреб суто цивільного (побутового) обороту, відповідно на забезпечення реалізації виключно приватних інтересів його учасників. Це означає, що традиційний набір засобів цивільно-правового регулювання не здатен повною мірою забезпечити досягнення очікуваних результатів у царині господарювання¹³.

Господарські договори розрізняють за різними ознаками, проте найбільш поширеною у науковій літературі є класифікація, в основі якої покладено мету, предмет господарських договорів: договори про оплатну передачу (відчуження) майна; передача майна в тимчасове користування; господарські договори у сфері виконання робіт та надання послуг; про передачу результатів інтелектуальної діяльності; господарські договори у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності; зовнішньоекономічні договори у сфері господарських відносин.

В. Щербина класифікує господарські договори за суб'єктним складом – на дво- та багатосторонні угоди; за юридичними підставами – и на планові та регульовані; від способу виникнення – формальні, реальні, консенсуальні; за способом оферти – договори приєднання та договори, зміст яких сторони визначають при їх укладанні; за змістом істотних умов розрізняють прості й складні господарські договори; за регулятивними функціями – попередні та основні, генеральні й поточні; публічні договори. Відповідну класифікацію можна зустріти у підручниках та навчальних посібниках І. Булгакової, С. Кравчука, Ю. Крупки, В. Луця¹⁴.

Окрім вищезазваної класифікації, В. Мілаш за суб'єктним складом господарського договору, виокремлює підприємницький (комерційний) договір двостороннього та одностороннього інституційного характеру,

підприємницький (споживчий) договір одностороннього інституційного характеру, некомерційний господарський договір і господарський (організаційний) нормативно-обов'язковий договір¹⁵.

Необхідно зазначити, що Цивільний кодекс України не містить, а ні понять господарського, а ні підприємницького (комерційного) договорів, хоча в багатьох нормах відображає особливості в регулюванні договірних відносин, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності, про що йдеться у ст.ст. 3, 50-54, 84, 243, 1438 ЦК України та ін.

Проте, господарський договір необхідно відрізнити від підприємницького. До правових особливостей останнього зараховують його зв'язок з підприємницькою діяльністю; підприємницьку мету; особливий суб'єктний склад та встановлення щодо його сторін більш «жорстких» правил (звуження меж диспозитивності сторін). Відповідно до ст. 42 ГК України підприємницька діяльність – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. З цією ж метою здійснюється і некомерційна господарська діяльність, про що йдеться у ст. 52 ГК України.

При формулюванні визначення підприємницького (комерційного) договору необхідно враховувати не лише суб'єктивний критерій, а й об'єктивний – сферу суспільних відносин та мету, які він опосередковує. Підприємці можуть укладати між собою загально цивільні договори (дарування, займу грошових коштів для особистих потреб).

Сферу господарювання утворюють відносини, пов'язані з організацією і здійсненням господарської діяльності, що є її відносно самостійними підсферами, у межах яких виокремлюються більш дрібні підсфери комерційної та некомерційної діяльності¹⁶. Відповідно до ст. 3 ГК України «під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінну визначеність»¹⁷.

Діяльність у сфері господарських відносин має здійснюватись належним чином та давати якісні результати, що можливо за наявності у суб'єктів господарювання достатніх знань, навичок, умінь та досвіду, що досягається постійним здійсненням промислу. Важливою ознакою господарської діяльності є її систематичність і, як наслідок, виконання її на професійному рівні.

У складних соціально-економічних та суперечливих правових умовах, в яких опинилося вітчизняне господарське законодавство, з одного боку – світова економічна криза, з іншого – спроби органів держави здійснити декодифікацію господарського законодавства, ускладнюють, а у разі скасування Господарського кодексу, унеможливають удосконалення договірної права у сфері господарських відносин та господарського договору, як основного інституту урегулювання відносин між суб'єктами господарювання. У Господарському кодексі існує низка ключових для господарських правовідносин норм, частина яких певною мірою дублюється в Цивільному кодексі, перш за все, вони стосуються порядку укладання, зміни і розірвання господарських договорів; правового регулювання відповідальності юридичних осіб у сфері господарювання; гарантій ведення бізнесу; посередництва у здійсненні операцій з цінними паперами; регулювання діяльності фондової біржі та аудиту; договорів поставки та контрактації сільськогосподарської продукції, соціально-комунальних зобов'язань суб'єктів господарювання тощо.

Тому, неможна не погодитись із позицією Голови Вищого господарського суду України С. Демченка, який говорить, що « скасування ГК України призведе до виникнення прогалин у правовому регулюванні цих відносин, що негативно вплине на ведення бізнесу в державі та завдасть шкоди суспільству; у черговий раз призведе до змін правил гри у сфері господарювання та підірве і без того нестійку довіру інвесторів до України, гарантії для яких містяться у нормах ГК України»¹⁸.

¹ Булгакова І. В. Господарське право України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006. – С. 227.

² Брагинский М. И. Общее учение о хозяйственных договорах. – Минск: Наука и техника, 1967. – 259 с.; Быков А. Г. План и хозяйственный договор. – М.: Изд-во МГУ, 1975. – 158 с.; Вердинков В. Г. Хозяйственные договоры. – М.: ВЮЗИ, 1965. – 118 с.; Вердинков В. Г., Кабалкин А. Ю. Гражданско-правовые формы товарно-денежных отношений. – М.: Юрид. лит., 1970. – 224 с.; Заменгоф З. М. Изменение и расторжение хозяйственных договоров. – М.: Юр. лит.-ра., 1967. – 144 с.; Иоффе О. С. План и договор социалистическом хозяйстве. – М.: Юрид. лит., 1971. – 216 с.; Клейн Н. И. Организация договорно-хозяйственных связей. – М.: Юрид. лит., 1976. – 192 с.; Луць В. В. Заключение и исполнение хозяйственных договоров. – М.: Юрид. лит., 1978. – 143 с.; Можейко В. Н. Хозяйственный договор в СССР. – М.: Госюриздат, 1962. – 240 с.; Овчинников Н. И. Понятие и классификация хозяйственных договоров. – Владивосток: Изд-во ДГУ, 1970. – 160 с.; Сулейменов М. К., Покровский Б. В., Жакенов В. А. и др. Договор в народном хозяйстве (вопросы общей теории): Отв. ред. М. К. Сулейменов. – Алма-Ата, 1987. – 223 с.

³ Атаманова Ю. С. Права промислової власності як форма участі в господарських товариствах: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ю. С. Атаманова / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2003. – 20 с.; Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.; Беляневич О. А. Господарський договір та способи його укладання: Навч. посібник. – К.: Наук. думка, 2002. – 279 с.; Бєрвєно С. М. Проблеми договірної права України: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.; Бобкова А. Г., Моїсєєв Ю. О. Біржове право: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 200 с.; Булгакова І. В. Господарське право України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006. – С. 227; Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення: Монографія. – К.: Атіка, 2003. – 245 с.; Віхров О. П. Господарське право. Спеціальна частина. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 344 с.; Дзєра О. В. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзєра, Н. С. Кузнецова та ін.: за ред. О. В. Дзєри. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.; Килимник І. І. Особливості правового регу-

лювання договору комерційної концесії (франчайзингу): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Килимник І. І. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2003. – 22 с.; *Клепікова О. В.* Правове регулювання перевезень вантажів морським транспортом: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Клепікова О. В. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 20 с.; *Кологойда О. В.* Правове регулювання фондового ринку України: Навч. посіб. / О. В. Кологойда. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 320 с.; *Крупка Ю. М.* Правові основи підприємницької діяльності: Навч. посіб. / Ю. М. Крупка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.; *Луць В. В.* Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.; *Мілаш В. С.* Підприємницькі комерційні договори в господарській діяльності. – Полтава: АСМІ, 2005. – 450 с.; *Посидинок В. В.* Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник. – К.: Юрінком інтер, 2006. – 288 с.; *Старцев О. В.* Підприємницьке право: Підручник / За ред. О. В. Старцева / 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Істина, 2007. – 864 с.; *Стрельцова Є. Д.* Договір морського перевезення вантажу (порівняльний аспект): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. 03 / Стрельцова Є. Д. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2002. – 16 с.; *Сергієнко В. В.* правове регулювання договорів на поставку нафти: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. В. Сергієнко / Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2001. – 20 с.; *Чучковська А. В.* правове регулювання господарських договорів, що вчиняються через мережі електровз'язку: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. 04 / Чучковська А. В. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 20 с.; *Щербина В. С.* Господарське право: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком інтер, 2007. – 656 с.

⁴ *Мілаш В.* Про розвиток господарсько-правового регулювання договірних відносин // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 5. – С. 37.

⁵ *Оверчук С.* Господарський кодекс України: скасувати не можна залишити // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. (http://www.pgjournal.com.ua/archive/arc_2008.htm).

⁶ *Демченко С.* Відповідь опоненту Господарський кодекс України: руйнувати – не будувати // http://www.arbitr.gov.ua/news.php?lang=ukr&sub_section=1&news_id=142

⁷ Про основні засади господарської діяльності: Законопроект Кабінету Міністрів України від 19.08.2008 р. № 3060 <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1148.1485.0>.

⁸ *Демченко С.* Господарський кодекс України має залишатися стрижнем господарського законодавства // Голос України. – 31 жовтня 2008. – № 208.

⁹ *Знаменський Г. Л.* Нова «зірка» на юридичному небосхилі України ? // Юридичний вісник України. – 2008. – № 32 (684).

¹⁰ *Мілаш В.* Про розвиток господарсько-правового регулювання договірних відносин // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 5. – С. 37.

¹¹ *Беляневич О. А.* Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 61-62; *Луць В. В.* Контракти в підприємницькій діяльності: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 29.

¹² *Мілаш В.* Нові підходи до визначення договору в господарському праві // Право України. – 2007. – № 9. – С. 33-34.

¹³ *Мілаш В.* Проблеми визначення галузевої природи комерційного договору // Право України. – 2007. – № 3. – С. 125.

¹⁴ *Булгакова І. В.* Господарське право України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006. – С. 233-235; *Кравчук С. Й.* Господарське право України: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007. – С. 115-119; *Крупка Ю. М.* Правові основи підприємницької діяльності: Навч. посіб. / Ю. М. Крупка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 214-216 ; *Луць В. В.* Контракти в підприємницькій діяльності: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 55-64.

¹⁵ *Мілаш В.* Підприємницький (комерційний) договір у системі господарських договорів: постановка проблеми // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 74.

¹⁶ *Мілаш В.* Проблеми визначення галузевої природи комерційного договору // Право України. – 2007. – № 3. – С. 124.

¹⁷ Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; Кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 7.

¹⁸ *Демченко С.* Господарський кодекс України має залишатися стрижнем господарського законодавства // Голос України. – 31 жовтня 2008. – № 208.

Резюме

У статті йдеться про формування інституту договору в науці господарського права на сучасному етапі розвитку господарських відносин в Україні. Автором висвітлюються проблеми законодавства, що регулює договірну діяльність у господарській сфері.

Ключові слова: договір, господарський договір, господарський кодекс, господарське право, цивільний кодекс, господарська діяльність, господарські відносини.

Резюме

В статье рассматривается формирование института договора в науке хозяйственного права на современном этапе развития хозяйственных отношений в Украине. Автором освещаются проблемы законодательства, которое регулирует договорную деятельность в хозяйственной сфере.

Ключевые слова: договор, хозяйственный договор, хозяйственный кодекс, хозяйственное право, гражданский кодекс, хозяйственная деятельность, хозяйственные отношения.

Summary

The article deals with the formation of the Institute of the contract in science of business law at the present stage of development of economic relations in Ukraine. The author highlights the problems of legislation that govern the contractual activities in the economic sphere.

Key words: contract, commercial contract, commercial code, commercial law, civilian code, commercial activities, commercials relations.

Отримано 4.02.2010